

การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว

A DEVELOPMENT OF SINGLE HOMESCHOOLING MODEL

กันตพงศ์ คงหอม (Kantapong Konghom)¹
 เสริมศักดิ์ วิศาลภรณ์ (Sermsak Wisalaporn)²
 ศิริ เจริญวัย (Siri Chareonwai)³
 สงวนพงศ์ ชวนชม (Sanguanpong Chuanchom)⁴

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว และ 2) เพื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ศึกษาการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว โดยการศึกษาทฤษฎี แนวคิด เอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ศึกษาแบบปฏิบัติที่ดีและผลการประเมินคุณภาพภายนอกของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว ตลอดจนสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว แล้วสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว ตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว มี 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 ร่างรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว โดยนำผลจากการศึกษาในตอน 1 มาจัดทำโครงร่างรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว ชั้นที่ 2 จัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) โดยนำร่างรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยวให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน พิจารณาให้ความเห็น และชั้นที่ 3 ปรับรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยวจากสรุปผลการอภิปรายและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว มี 2 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยสอบถามผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา ศึกษาพิเศษ นักวิชาการศึกษากลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา ผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว จำนวน 12 คน โดยรวมความเหมาะสมของรูปแบบระดับมาก ชั้นที่ 2 ประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยสอบถามผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว จำนวน 12 คน โดยรวมความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยวระดับมาก และตอนที่ 4 ปรับปรุงและสรุปการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว

¹คณบดีบัณฑิต หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

²ศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล : ประธานที่ปรึกษา

³รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล : กรรมการที่ปรึกษา

⁴อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล : กรรมการที่ปรึกษา

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วย 7 ด้าน 23 งาน ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดเป้าหมายและหลักสูตร มี 3 งาน 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ มี 4 งาน 3) ด้านผู้จัดการศึกษา มี 5 งาน 4) ด้านการจัดการสื่อเทคโนโลยี มี 2 งาน 5) ด้านการจัดการทรัพยากร มี 2 งาน 6) ด้านการประเมินผล มี 4 งาน และ 7) ด้านการประกันคุณภาพ มี 2 งาน

2. ผลการประเมินความเหมาะสมและประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบ จากการสอบถามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมระดับมาก เมื่อประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบ จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว องค์กรประกอบทั้ง 7 ด้าน 23 งาน และ 97 แนวปฏิบัติ มีความเป็นไปได้ระดับมาก โดยแต่ละองค์ประกอบมีจุดมุ่งเน้นดังนี้ องค์กรประกอบที่ 1 ด้านการกำหนดเป้าหมาย มุ่งเน้นให้ผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยวเป็นผู้กำหนดหลักสูตร คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตลอดจนสังเกตแววความสามารถพิเศษของบุตรหลาน และจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของบุตรหลานและครอบครัว องค์กรประกอบที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้ มุ่งเน้นให้ผู้จัดการศึกษาจัดทำเนื้อหาเป็นหน่วยการเรียนรู้รายบุคคล จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของบุตรหลาน ผ่านสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติจริง ส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางสังคม และการจัดการความรู้ในการจัดการศึกษา องค์กรประกอบที่ 3 ด้านผู้จัดการศึกษา มุ่งเน้นให้มีการจัดระบบสมาชิกในบ้าน การจัดหาครูพิเศษ การพัฒนาตนเองของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว และการประสานกับเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรประกอบที่ 4 ด้านการจัดการสื่อเทคโนโลยี มุ่งเน้นให้ผู้จัดการศึกษาวิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี และจัดหาให้เหมาะสม และการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศของครอบครัว องค์กรประกอบที่ 5 ด้านการจัดการทรัพยากร มุ่งเน้นให้จัดการงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ การดูแลบ้านและการจัดสภาพแวดล้อม ตลอดจนการใช้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาให้บุตรหลาน องค์กรประกอบที่ 6 ด้านการประเมินผล มุ่งเน้นให้มีระบบการวัดและประเมินผลโดยครอบครัว โดยเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนศึกษาหลักเกณฑ์การทดสอบทางการศึกษา และการเทียบโอนผลการเรียน องค์กรประกอบที่ 7 ด้านการประกันคุณภาพ มุ่งเน้นให้มีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และศึกษาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การประกันคุณภาพภายนอก

Abstract

The purposes of this dissertation were : 1) to develop for single homeschooling model, and 2) to examine the feasibility for single homeschooling model. The research procedure was divided into 4 steps which were 1) document analysis and synthesize a conceptual framework for the develop single homeschooling model, 2) constructing a model for single homeschooling, 3) confirming the appropriateness and possibility of a model for single homeschooling, and 4) improvement and summarizes a model single homeschool-

ing. The research instruments consisted of interview, focus group and questionnaires. The participants used in this study were divided into 3 groups which were 1) the group used in studying the possibility of the model were the expertise of educational administration and homeschoolers, 2) the group used in examining the appropriateness of the model were the directors of primary educational service areas, technical officer, educational supervisor and homeschoolers, 3) the group used in examining the possibility of the model were homeschoolers. The results show that

1. The model single homeschooling structure consists of 7 elements and 23 tasks: 1) the goals and curriculum has 3 tasks, 2) the learning management has 4 tasks, 3) the education has 5 tasks, 4) the educational technology has 2 tasks, 5) the resource has 2 tasks, 6) the evaluation has 4 tasks and 7) quality assurance has 2 tasks.

2. The findings revealed that mean scores of the appropriateness and possibility of the model single homeschooling were in a high level.

Each element has the focus. 1) the goals and curriculum focusing on the scheduled course Desirable And observed promising talent of the children. And programs to according the needs of children and families. 2) the learning management focusing on education, the contents are the individual learning. The learning process. By focusing on the content and activities to according the interests of the child. Learning through a variety of media. Emphasis on practicality. Promote the development of social skills. And knowledge management in education. 3) the education focus on the systems in the home. Supply teacher. Development of family education. And coordination with the sources of learning. 4) the educational technology emphasizes the need for managers to analyze media and technology innovation and providing the appropriate And the preparation of the information system of the family. 5) the resource aims to manage budgets effectively. Home care and the environment. As well as the source of learning and development that is conducive to education for their children. 6) the evaluation focus on the measurement and evaluation of family. The area of study. Guidelines and educational tests. And transfer grades. and 7) quality assurance focus on the development of internal quality assurance system. And learn about the guidelines for external quality assurance.

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว Model Development, Single Homeschooling

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนของสิทธิและเสรีภาพทางการศึกษา ในมาตรา 49 วรรค 3 บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพ หรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับการคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสม จากรัฐ” นับเป็นครั้งแรกในทางกฎหมายที่มีการใช้คำว่า “การศึกษาทางเลือก” (ราชกิจจานุเบกษา, 2550 : 15) แม้ประเทศไทยจะมีการปฏิรูปการศึกษามากกว่า 10 ปี แต่ก็ยังไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงคุณภาพทั้งด้านวิชาการ ด้านศักยภาพ ไอคิว อีคิว ของเด็กไทยยังอยู่ในระดับต่ำทำให้มีการศึกษาทางเลือก (Alternative Education) เกิดขึ้นมากมาย เช่น การจัดการศึกษาโดยครอบครัว หรือ โฮมสคูล (Home School) (ชาติรี เนาวธีรนนท์, 2554) ในอดีต การศึกษาเป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันระหว่าง บ้าน วัด และชุมชนแวดล้อม พ่อแม่เป็นครูคนแรกของลูก ต่อมาลูกชายเรียนที่วัด ลูกสาวก็ช่วยเหลืออาชีพพ่อแม่ เป็นการเรียนรู้ไปเอง ไม่มีแบบแผน แต่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต และใช้ประโยชน์ได้จริง ต่อมาการศึกษาเปลี่ยนเป็นระบบโรงเรียนแบบตะวันตก วัฒนธรรมการศึกษาที่บ้านก็ถูกลดคุณค่าไปตามลำดับ เมื่อมีการปฏิรูปการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ได้เห็นคุณค่าของบ้านเรียนจึงให้สิทธิแก่ครอบครัวในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยไม่ต้องส่งลูกไปโรงเรียนแต่จัดการศึกษาที่บ้านได้ที่เรียกว่า บ้านเรียน หรือต่างประเทศเรียกว่า โฮมสคูล (Home School) รูปแบบที่จัดอาจจะมีการรวมกลุ่มเฉพาะกิจตามความสะดวก คือมี ครอบครัว 1-2 ครอบครัวเป็น

แกนนำจัดเตรียมกิจกรรมที่สนใจ แล้วครอบครัวอื่นเข้าร่วมหรืออีกรูปแบบหนึ่งมีครอบครัวที่เป็นแกนนำ จัดหาครูมาสอนในสถานที่ที่จัดไว้โดยมีข้อผูกพันชัดเจน (ยุทธชัย เฉลิมชัย, 2552 : 221-224)

ปัจจุบันมีครอบครัวที่ขอจดทะเบียนจัดการศึกษาโดยครอบครัวต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 101 ครอบครัว มีนักเรียนจำนวน 203 คน เหตุผลส่วนใหญ่ที่พ่อแม่เลือกที่จะจัดการศึกษาโดยครอบครัว เนื่องจากต้องการหลีกเลี่ยงภัยร้ายต่าง ๆ ที่จะเกิดกับลูกของตน ซึ่งสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชนได้กล่าวถึงสถานการณ์เด็ก และเยาวชนในปัจจุบันว่า โรคที่น่าเป็นห่วงสำหรับเด็กไทยมี 3 โรค คือ 1. โรคความรักติดต้น จากการศึกษาความรักจากที่บ้าน จึงมีเด็กไทยที่อยู่ในสภาพกำพร้าเทียมที่พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลโดยเฉพาะกลุ่มแรงงานและคนทำงานในเมือง โดยมีครอบครัวไม่ถึง 50% ที่ยังทานข้าวเย็นด้วยกันเป็นประจำ และเด็กวัยรุ่นไม่ถึง 30% ที่ปรึกษาปัญหากับพ่อแม่เป็นอันดับแรก จึงผลักดันให้เด็กออกมาหาความรักนอกบ้าน ซึ่งเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์เร็วและปัญหาแม่วัยรุ่น 2. โรคศักดิ์ศรีบกพร่อง จากการกดดันของพ่อแม่ ทำให้เด็กรู้สึกไม่ประสบความสำเร็จ ขาดการยอมรับ จึงต้องหาศักดิ์ศรีหรือการยอมรับแบบผิดๆ จากนอกบ้าน เช่น รวมกลุ่มซักรถซึ่ง เที้ยวเตร่ และ 3. โรคส่าสักร่าง ที่ถูกเลี้ยงดูจากการตามใจของพ่อแม่ ทำให้ขาดวินัย โดยเฉพาะเด็กที่ย้ายมาเรียนในเมืองและใช้ชีวิตอย่างอิสระ (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2554) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของแคโรไลน์ (Carolyn C.M, 2007) ที่กล่าวไว้ว่า

วิธีการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ผู้ปกครองพิจารณาจากพื้นฐานวัฒนธรรมดั้งเดิมของครอบครัวอีกทั้งมีเหตุผลในการเลือกคือในเรื่องของความเชื่อ (Ideology) ที่ว่าการจัดการศึกษาโดยครอบครัวนั้น เพื่อการอยู่ร่วมกันของคนหลากหลายอายุ (Multi-aged), รูปแบบของสังคมที่ดี (Positive social model) ตลอดจนการปลูกฝัง และพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางด้านคุณธรรม และเพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับลูก เช่น ปัญหายาเสพติด เพศสัมพันธ์ อารมณ์ของผู้สอน นอกจากนี้ยังพบว่า ความไม่เห็นด้วยของญาติมิตรคนรอบข้าง ผู้จัดการศึกษาขาดความมุ่งมั่นอย่างแท้จริง พ่อแม่อาจมีอารมณ์ใช้การบีบบังคับโดยไม่ตั้งใจ หรือชี้ความสามารถพิเศษ หรือพรสวรรค์ให้ลูกมากกว่าให้ลูกได้ค้นพบด้วยตนเอง อีกทั้งการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หากเป็นครอบครัวที่อยู่ห่างไกลเมือง ก็ไม่สามารถจัดกิจกรรมที่หลากหลายได้ ความใกล้ชิดรู้สึกไม่ถนัดในความเป็นครู ความรู้สึกว่าคุณยังเด็ก ขาดความเชื่อมั่นในการเรียนรู้ด้วยตนเองของลูก ในกรณีที่ถูกเป็นเด็กพิเศษต้องการการดูแล และกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับลักษณะพิเศษของลูก บางครั้งเกินกำลังพ่อแม่ที่จะจัดการศึกษาได้โดยลำพัง ปัญหาความเปลี่ยนแปลงในครอบครัว ปัญหาจากนโยบาย กฎระเบียบ ข้อบังคับของรัฐที่เป็นไปในทางสร้างกรอบบังคับมากกว่าการสร้างแรงจูงใจสนับสนุน เจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนบางส่วน มีเจตคติไม่ดีต่อการจัดการศึกษาโดยครอบครัว รู้สึกว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก เป็นภาระหรือระแวงว่าจะถูกใช้ในทางที่มีชอบ จึงมีปฏิสัมพันธ์ไม่ดีกับพ่อแม่ ในส่วนของด้านความสัมพันธ์กับสังคม เด็กไม่สามารถที่จะมีเพื่อน และรักษาความเป็นเพื่อนในสังคมใหญ่ได้ แต่จะมีเพื่อน

เฉพาะสังคมของครอบครัวตนเองเท่านั้น ทำให้เด็กขาดโอกาสเรียนรู้ความหลากหลายของคนในสังคม (ยุทธชัย-อุทัยวรรณ เฉลิมชัย, 2543.; Jennifer R., 2011.[online]) แต่อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาโดยครอบครัวมีแนวโน้มของการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 2004 มีผลรายงานจากศูนย์สถิติการศึกษาแห่งชาติ (NCES, 2004) มีผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวถึง 1,096,000 ครอบครัว จากปัญหาและอุปสรรค ในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ตลอดระยะเวลาของการปฏิรูปการศึกษา ตลอดจนผลการประเมินคุณภาพภายนอกโดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก สำหรับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเภทการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) รอบสอง (พ.ศ.2549-2553) ประกอบด้วย 7 มาตรฐาน 16 ตัวบ่งชี้ ตามประกาศสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ซึ่งกำหนดให้มีการประเมินระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม 2553 จากรายละเอียดผลการประเมิน 95 ครอบครัว ปรากฏว่าผลการประเมินระดับคุณภาพดีมาก 48 ครอบครัว ระดับคุณภาพดี 40 ครอบครัว และระดับคุณภาพพอใช้ 7 ครอบครัว (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2553) เป็นเรื่องที่ต้องศึกษาวิจัย เพื่อส่งเสริมให้ครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคมที่ใกล้ชิดผู้เรียนที่สุด มีความรู้ความเข้าใจ พร้อมและกล้าที่จะมีส่วนร่วมรับภาระในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวอย่างมีคุณภาพ โดยให้ความสำคัญกับครอบครัวเดี่ยว ภายใต้อาณัติความแตกต่างให้สามารถพึ่งตนเอง

พัฒนาผู้เรียนและจัดการศึกษาโดยครอบครัว ให้เต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษา ค้นคว้า และวิจัย การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว

วัตถุประสงค์การวิจัย

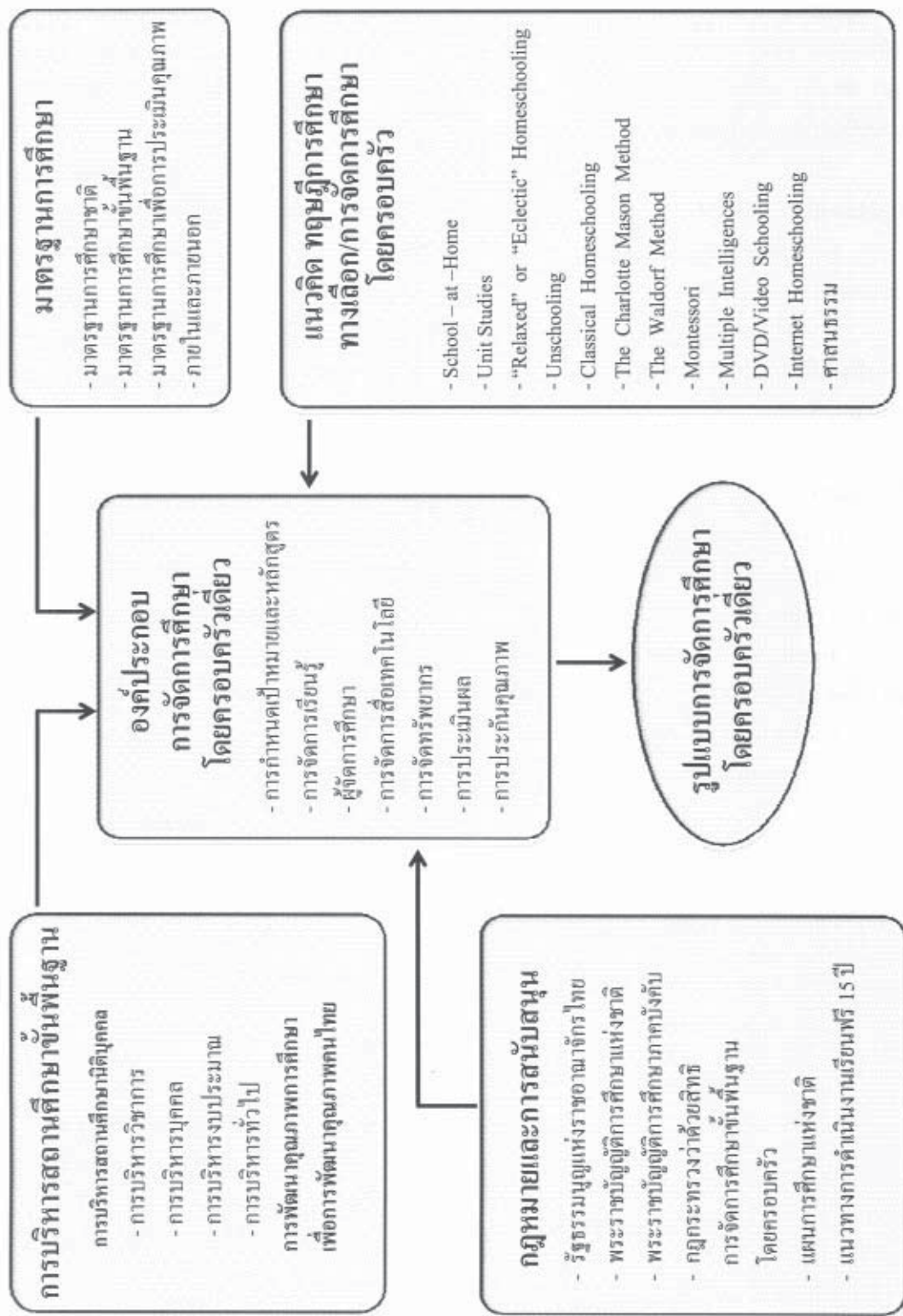
1. เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว
2. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว มี 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย 3 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 ศึกษา แนวคิด หลักการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

ชั้นที่ 2 ศึกษาผลการประเมินคุณภาพภายนอกและแบบปฏิบัติที่ดีของการจัดการศึกษาประเภทการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ชั้นที่ 3 สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว โดยสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา นักวิชาการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา ศึกษานิเทศก์ และผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Sampling) จำนวน 12 คน เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งจากการดำเนินการในตอนที่ 1 นี้ผู้วิจัยได้ศึกษา การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กฎหมายและการสนับสนุน มาตรฐานการศึกษา และแนวคิด ทฤษฎีการศึกษาทางเลือก/การจัดการศึกษาโดยครอบครัว สังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วย 3 ชั้น
ชั้นที่ 1 การสร้างโครงร่างรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเป้าหมายและหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านผู้จัดการศึกษา 4) ด้านการจัดการสื่อเทคโนโลยี 5) ด้านการจัดการทรัพยากร 6) ด้านการประเมินผล และ 7) ด้านการประกันคุณภาพ
ชั้นที่ 2 จัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) นำร่างรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยวให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาให้ความเห็น ในขั้นตอนนี้มุ่งเน้นให้ได้ ข้อมูลในประเด็นเกี่ยวกับโครงร่างรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระของผู้ส่วนเกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ชั้นที่ 3 ปรับรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตอนที่ 3 ศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว ชั้นที่ 1 กำหนดกลุ่มผู้ประเมิน 1.1) ผู้ประเมินความเหมาะสมใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้น จำนวน 12 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 1 คน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 1 คน ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา 1 คน นักวิชาการศึกษากลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา 1 คน ศึกษาพิเศษ 2 คน และ

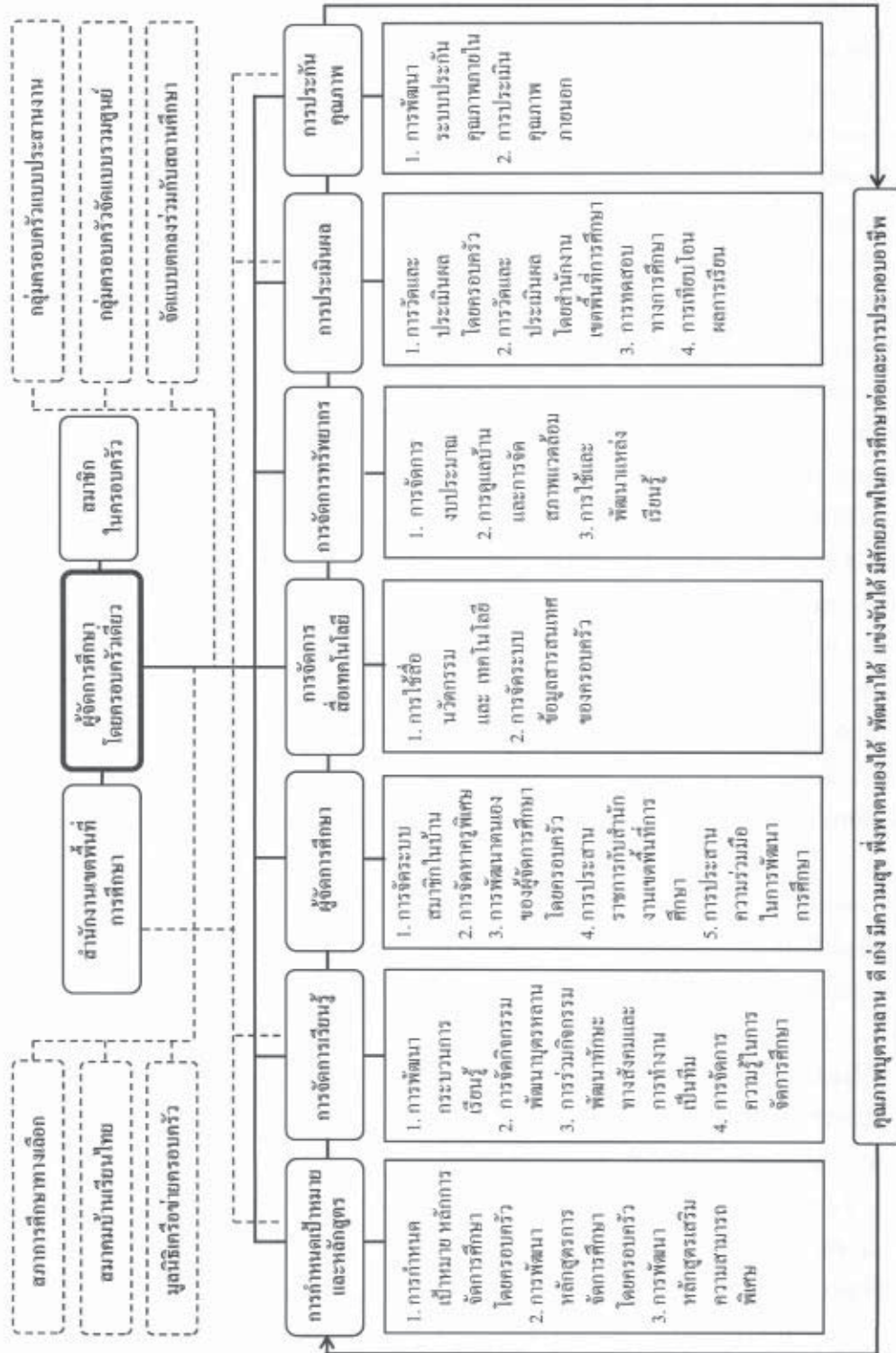
ผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว 6 คน 1.2) ผู้ประเมินความเป็นไปได้ ได้แก่ ผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว จำนวน 12 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้น ชั้นที่ 2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล 1) การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม 2 ชุด การหาคุณภาพเครื่องมือ พบว่า แบบสอบถามประเมินความเหมาะสม จำนวน 30 ข้อ มีค่า I - CV I อยู่ระหว่าง 0.87 ถึง 1.00 และ ค่า S - CVI มีค่าเท่ากับ 0.95 และ แบบสอบถามประเมินความเป็นไปได้ จำนวน 97 ข้อ มีค่า I - CV I อยู่ระหว่าง 0.87 ถึง 1.00 และ ค่า S - CVI มีค่าเท่ากับ 0.99 2) ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว 3) ประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว ชั้นที่ 3 รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการประเมิน

ตอนที่ 4 สรุปยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว มาปรับปรุงแก้ไข เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยวที่สมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

ผลการดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว มีดังนี้

1. ผลการสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว

ภาพที่ 2 รูปแบบการจัดการศึกษาโดยคณาจารย์

2. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ 7 ด้าน พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมระดับมาก ด้านที่มีระดับความเหมาะสมระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการจัดการสื่อเทคโนโลยี ด้านผู้จัดการศึกษา และด้านการจัดการทรัพยากร ด้านที่มีระดับความเหมาะสมระดับมาก ได้แก่ ด้านการกำหนดเป้าหมายและหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการประเมินผล และด้านการประกันคุณภาพ การประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว พบว่า โดยรวมมีความเป็นไปได้ระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยวมีองค์ประกอบ 7 ด้าน 23 งาน 97 แนวปฏิบัติ มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับกรอบแนวคิดในการวิจัย การดำเนินการไปตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ในการพัฒนารูปแบบ สอดคล้องกับ บุญชม ศรีสะอาด (2547) ที่อธิบายว่า รูปแบบเป็นโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์และสามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ได้ โครงสร้างของรูปแบบมีการเชื่อมโยงกับสภาวะการศึกษาทางเลือก สมาคมบ้านเรียน และมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศุพรรณบุรี เขต 1 (2554) ที่ได้จัดสัมมนา ถอดองค์ความรู้บ้านเรียนไทย

ไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ว่าโอกาสของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวปัจจุบันมีการรวมตัวเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง และมีความเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษาทางเลือกและการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในรูปแบบอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มครอบครัวแบบรวมศูนย์ กลุ่มครอบครัวแบบประสานงาน และจัดแบบตกลงกับสถานศึกษา และสอดคล้องกับ ยุทธชัย - อุทัยวรรณ เฉลิมชัย (2543) ที่ได้เสนอรูปแบบการจัดการศึกษาในสังคมไทยไว้ 4 รูปแบบ ในส่วนการสนับสนุนกันระหว่างผู้จัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสมาชิกในครอบครัวนั้น สอดคล้องกับ ผกาพรรณ นันทวิชิต (2549) ที่ได้พัฒนาตัวบ่งชี้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวว่า ปัจจัยสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยครอบครัวนั้น ประกอบด้วย การสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐ สถานศึกษา และสมาชิกในครอบครัว ด้านองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว มี 7 ด้าน สอดคล้องกับ แนวคิด การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพคนไทย (วิจิตร ศรีสอาด, 2548) ที่จัดโครงสร้างในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทยไว้ 7 ด้าน ได้แก่ หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ครูและบุคลากร เทคโนโลยี ทรัพยากร การบริหาร และการประกันคุณภาพ ในด้านการกำหนดเป้าหมายและหลักสูตร มีการกำหนดเป้าหมายหลักการจัดการศึกษาโดยครอบครัว การพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และการพัฒนาหลักสูตรเสริมความสามารถพิเศษ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ที่กำหนดหลักการให้การจัดการศึกษาโดยครอบครัว ดำเนินการใช้สาระของหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

ควบคู่ไปกับความพร้อมและความสนใจของลูกอย่างยืดหยุ่น ในส่วนของด้านการจัดการเรียนรู้ มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม พัฒนาบุคลากร การพัฒนาทักษะทางสังคม และการทำงานเป็นทีม และการจัดการความรู้ ในการจัดการศึกษา สอดคล้องกับการ์ดเนอร์ (Gardner, 2006) ที่ได้อธิบายบทบาทของพ่อแม่ ในการเป็นนักสังเกต การเป็นครูคนแรก การแสดงออกถึงความรักสม่ำเสมอ การจัดสถานการณ์ กระตุ้นในการกำหนดเป้าหมายและการวางแผน ด้านผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว มีการจัดระบบสมาชิกในบ้าน การจัดหาครูพิเศษ การพัฒนาตนเองของผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว การประสานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และการประสานความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษา สอดคล้องกับ เอปสไตน์และคณะ (Epstein & Others, 2002) ที่ได้อธิบายถึงบทบาทของพ่อแม่ในการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของบุตรหลานต่อกิจกรรมที่บ้านว่า การเรียนรู้ที่บ้าน (Learning at Home) ผู้ปกครองให้เด็กสามารถเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอ่าน การช่วยทำงานบ้าน การพูดคุยอภิปราย ตลอดจนการอบรมสั่งสอนจริยธรรม การติดต่อสื่อสารระหว่างบ้านกับโรงเรียน การอาสาสมัคร การตัดสินใจ และการร่วมมือกับชุมชน ด้านการจัดการสื่อเทคโนโลยี มีการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศของครอบครัว สอดคล้องกับ คลีเมนส์ (Clemens, 2002) ที่ศึกษาทัศนคติของพ่อแม่ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวว่าพ่อแม่ที่จัดการศึกษาโดยครอบครัวสนใจในการใช้อินเตอร์เน็ตสำหรับการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ด้านการจัดการทรัพยากร มีการจัดการงบประมาณ การดูแลบ้าน และการจัดสภาพแวดล้อม และการใช้และ

พัฒนาแหล่งเรียนรู้ สอดคล้องกับ วิลลิงค์ (Willink, 2002) ได้ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อม และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ว่าควรจะเป็นตามรูปแบบที่เหมาะสมตามระดับพัฒนาการที่เหมาะสมของลูก โดยใช้วัสดุที่หลากหลาย ด้านการประเมินผล มีการวัดและประเมินผลโดยครอบครัว การวัดและประเมินผลโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การทดสอบทางการศึกษา และการเทียบโอนผลการเรียน สอดคล้องกับแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548 : 10-19) ที่จัดทำหน้าที่ในการวัดประเมินผล การตัดสินและรับรองผลการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ด้านการประกันคุณภาพ มีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และการประเมินคุณภาพภายนอก สอดคล้องกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2553) ซึ่งกำหนดวิธีเกณฑ์ และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเภทการจัดการศึกษาโดยครอบครัว รอบสอง (พ.ศ. 2549-2553)

2. ผลการตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงว่า รูปแบบมีความเหมาะสม ผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยวสามารถนำรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยวไปเป็นแนวทางในการยกระดับความสำเร็จของการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดี่ยวให้บุตรหลานได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ประสงค์จะนำรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดียวไปประยุกต์ใช้กับการจัดการศึกษาที่กำลังจัดอยู่ ควรศึกษาคู่มือการใช้ ภาระงาน แนวปฏิบัติของงานแต่ละด้าน ก่อนนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของครอบครัว เพื่อให้รูปแบบมีความยืดหยุ่น ชดเชยจุดอ่อนและอุปสรรคของแต่ละครอบครัว อีกทั้งผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัวควรมีการประเมินการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดียวเพื่อปรับให้เหมาะกับสภาพครอบครัวต่อไป

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดียว ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวให้กับผู้จัดการศึกษาโดยครอบครัว ผู้ปกครอง และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

3. ผู้ปกครองทั่วไปที่สนใจสามารถนำรูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดียว ไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับบุตรหลานนอกเวลาเรียนควบคู่การเรียนในระบบโรงเรียน ตามหลักการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น งานการดูแลบ้าน และการจัดสภาพแวดล้อม ควรส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมในบ้านให้เอื้อต่อการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและการเรียนรู้ การใช้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยมีการใช้และให้การ

สนับสนุนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในและนอกบ้าน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งสามารถศึกษาแลกเปลี่ยนกับครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว หรือโรงเรียนทางเลือกใกล้บ้านได้

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาและองค์กรทางสังคม เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันทางศาสนา สถานพยาบาล และองค์กรเอกชน สามารถใช้รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเดียว เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทได้อย่างเต็มศักยภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการจัดการศึกษาโดยครอบครัวของประเทศในประชาคมอาเซียน

2. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในรูปแบบอื่น ๆ เช่น แบบตกลงกับสถานศึกษา กลุ่มครอบครัวแบบรวมศูนย์ กลุ่มครอบครัวแบบประสานงาน

3. ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็กกับการศึกษาทางเลือกให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

4. ควรมีการศึกษากิจกรรมการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศของบุตรหลานที่มีความสามารถพิเศษ

5. ควรมีการศึกษาประสิทธิผลของการจัดการศึกษาโดยครอบครัว

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2533). รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- ผกาพรรณ นันทวิชิต. (2549). การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการศึกษาโดยครอบครัว. ปรินญาณิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2552). “บ้านเรียน” สารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่อง ในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา. (2552). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลขาธิการคุรุสภา.
- ยุทธชัย-อุทัยวรรณ เฉลิมชัย. (2543). รูปแบบและพัฒนาการการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- ราชกิจจานุเบกษา. (24 สิงหาคม 2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ : ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 47 ก.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2548). เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง การวิจัยสถาบันการประกันคุณภาพการศึกษา. การอบรมการวิจัยสถาบันเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ณ อาคารสารนิเทศ 50 ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 25 - 26 มกราคม 2548.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศุพรรณบุรี เขต 1. (2554). วิดิทัศน์การสัมมนา เรื่อง ถอดองค์ความรู้บ้านเรียนไทย ไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. ณ ห้องประชุมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุพรรณบุรี วันที่ 28 สิงหาคม 2554.
- _____. (2544). คู่มือการดำเนินงานเครือข่ายพ่อแม่ผู้ปกครองเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2553). “มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก สำหรับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทการจัดการศึกษาโดยครอบครัว (Home School) รอบสอง (2549-2553)” จุลสารประชาคมประกันคุณภาพการศึกษา. 8 (8) : 3 - 5.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2554). สถานการณ์เด็กและเยาวชนในประเทศไทย. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : <http://www.qif.or.th/8446>
- Carolyn, C.M . (2007). A Mixed Methods Nested Analysis of Homeschooling Styles, Instructional Practices, and Reading Methodologies. Capella University, Doctoral Dissertation. [Online]. Available: <http://proquest.umi.com/pqdlink?did=1310415931&Fmt=7&clientId=79356&RQT =309&VName=PQD>
- Clemens, Debra James. (2002). Homeschool parent' s perceptive on virtual public schools. Available: [http //www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/3053698](http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/3053698)
- Epstein, J. and others. (2002). School, Family, and Community Partnerships: Your Handbook for Action. Thousand Oaks, CA: Corwin Press, Inc.

Gardner, Howard. (2006). The development and education of the mind: The collected works of Howard Gardner. London: Routledge.

Willink, Sheryl Lawson. (2002, August). Home School Learning Environments and Developmentally Appropriate Practices. [Online]. Available: <http://www.lib.umi.com/dissertations/fullcit/3042961>